

נוף ישראלי

"הָאָדָם אֵינוֹ אֵלָּא תְּבִנִית - נוֹף מוֹלְדָתוֹ."

שאול טשרניחובסקי

ישראל חוגגת 70 בסימן

"חוקרים את העבר - מוקירים את ההווה - חוזים את העתיד"

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

צוות הכתיבה:

ד"ר מירב תורג'מן, מנהלת היחידה לפיתוח והפעלה פדגוגית
יהודית פינקיאל, מדריכה ארצית למוסיקה, האגף לחינוך קדם יסודי
ד"ר שפרה אטישקין, מתכללת מחוז מרכז

קראו העירו והאירו (רשימה על פי א"ב):

אורה גולדהירש, ממונה על היחידה לטיפול בפרט ואוכלוסיות מיוחדות, האגף לחינוך קדם יסודי
אסתר חטב, מפקחת ארצית על הגנים בחמ"ד
ברברה אנדרס, מדריכה ארצית לחינוך סביבתי האגף לחינוך קדם יסודי
דיאנה פינז, מדריכה ארצית למדעים האגף לחינוך קדם יסודי
חגית כתר, מדריכה ארצית באגף לחינוך קדם יסודי
טלי איסוביץ, מדריכה ארצית על הפיתוח המקצועי האגף לחינוך קדם יסודי
סיגל עמיר, מדריכה ארצית לאמנות האגף לחינוך קדם יסודי
ד"ר ענת סלע, מפקחת על המדעים

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

נוף ישראלי

"האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו"

לכבוד חגיגות ה-70 לעצמאות ישראל, אנו שמחים להביא בפניכן, גננות וצוותי חינוך בגני ילדים, את התכנית **נוף ישראלי – "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו"**.

נוף הוא סך-כל התכונות הצורניות שמאפיינות מרחב כלשהו, כשמכלול זה נתפס ומפורש בידי האדם החי בו או המתבונן בו. **נוף ישראלי** הוא הנוף המאפיין את המרחב הישראלי כשלכל אחד ואחת מאתנו הנוף הישראלי שלו: השבילים, הדרכים, העצים, האנשים, הריחות, הצלילים, הטעמים ועוד. ההתייחסות הרווחת בימינו למושג "נוף" חדשה יחסית. בעבר, התייחס המושג "נוף" במשמעות של קטע קרקע שלה זהות מובחנת מבחינת האדם שחלק אותה, מקום של חיים עברו ועבור שותפיו. במשנה מוזכר "נוף" במשמעות של חלקו של העץ הבולט אל מעל לקרקע. היום, משתמשים בביטויים מושאלים מהמונח, כגון "הנוף האנושי", "הנוף הפוליטי", "הנוף התקשורתי" "הנוף התרבותי" וכדומה, וניכר כי מושג הנוף מסייע בתיאור **מכלול מותאם-להקשר**. כך, כתמונה של עצמים בזמן-נתון, **נוף אינו אלא ישות בתהליך מתמיד של התפתחות**. בתכנית **נוף ישראלי – "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו"** ניתן למצוא מגוון הצעות לפעילויות להעשרת הידע והחווייה בתכנים מגוונים הקשורים ל**נוף הישראלי**: הנוף האנושי, הנוף הטבעי, הנוף התרבותי, הנוף המוזיקלי ועוד. מתוך הנחה כי לנוף זה יש עבר אותו אנו רוצים לחקור, יש הווה – אותו אנו מוקירים ויש עתיד אותו אנו חוזים ופועלים למענו. התכנית כוללת רעיונות לפעילויות הקשורות לנוף הישראלי: בהיבט ההיסטורי, התרבותי, האמנותי, המוזיקלי, הספרותי ועוד.

במטרה לקרב את הילדים לנושא, חשוב ליצור **סדיריות** לעיסוק חווייתי ומשמעותי. אפשר לקבוע "שעה ישראלית" / "בוקר טוב ישראלי" / "שלוש ישראלי" – פרק זמן בתוך התכנית השבועית אשר יוקדש לעיסוק בהיבטים שונים של התכנית המוצעת. סדיריות אלה תאפשרנה מצד אחד חוויה הדרגתית ומתמשכת ומצד שני את שיתוף המשפחות והקהילה בהבניית הנושא.

חשוב שהפעילויות יערכו לאורך השנה ובסמוך ליום העצמאות אפשר יהיה לציין את יום השיא עם משפחות הילדים. העיסוק בערכים, מושגים, פתגמים, שיר וסיפור יכול להיעשות כחלק משגרת הגן בהתאם למעגל החיים וללוח השנה. בצורה מתוכננת מראש אפשר לצאת ל"טיולים" המוצעים לבחירה בחוברת **נוף ישראלי – "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו"**, ולהרחיב בהתאם לנושאים ומקומות נוספים שיעניינו קבוצות ילדים בגן.

כדאי ליצור **לוח שנה מרכזי** אשר בו יצוינו התאריכים שמתקשרים בצורה אותנטית לנושא: יום הלשון העברית, שבוע העלייה, יום ירושלים, חג הסיגד, יום העצמאות, טקס הנפת הדגל השבועי, יציאה לטיולים מתוכננים ועוד.

אנו מאחלים חוויה ישראלית משמעותית לכל ילד וילדה בגן.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי

לכל מדינה סמלים משלה. סמלים אלה מספרים את סיפורה, מספרים על הערכים המובילים אותה ואת שאיפותיה לעתיד. הציונות חרטה על דגלה את היעדים של הקמת בית לאומי לעם ישראל, בארץ ישראל ושל קיבוץ יהודי התפוצות במדינת ישראל. רעיונות יסוד ותקוות אלה באים לידי ביטוי במגילת העצמאות, בסמל המדינה, בדגלה, בהמנונה במטבע הישראלי ובעצם החייאת השפה העברית. כל אלה יש בהם כדי לאחד את החברה בישראל סביב ערכי תרבות ומורשת לקראת אתגרים בהווה ובעתיד.

בפרק "אני ישראלי" יוצגו סמלי המדינה:

- א. לשמוע את הכרזת העצמאות ולקרוא את מגילת העצמאות
- ב. להכיר את מייסדי המדינה – בנימין זאב הרצל, דוד בן גוריון, וחיים ויצמן
- ג. לשיר את ההמנון הלאומי - "התקווה"
- ד. להניף את דגל המדינה - דגל כחול לבן
- ה. להציג את הסמל הלאומי - סמל מנורה וענפי זית
- ו. לבקר בעיר הבירה - ירושלים
- ז. לדבר השפה הלאומית - עברית
- ח. לשלם המטבע הלאומי - שקל
- ט. לצפות בציפור הלאומית - דוכיפת
- י. להתבונן בפרח הלאומי - כלנית מצויה
- יא. לטעום מפרי העץ הלאומי - זית
- יב. לרקוד הורה ולשיר בציבור

חשוב להימנע מתליה סתמית של סמלי המדינה בלוח בגן. אפשר להקים "גלריה ישראלית" ולשתף את ילדי הגן ומשפחותיהם ואת צוות הגן בתכנון ובביצוע העיצוב שלה. בגלריה זו יהיה מקום וביטוי לנוף הישראלי בעבר, בהווה ובעתיד. בגלריה תבוא לידי ביטוי התפיסה כי ילדים צעירים לומדים דרך הגוף והחושים שלהם. הם מקבלים את המידע מהסביבה דרך כל החושים: המגע, השמיעה, הטעם, הריח והראייה.

רצוי שהעיסוק בסמלי המדינה יהיה שזור לאורך כל השנה במהלך ה"טיולים", המוצגים בפרק "קום והתהלך בארץ", בצורה רלוונטית ומשמעותית למקום הנבחר לטיול. לדוגמה, בעת הטיול בחצר הגן – כדאי לבחור מקום להקמת תורן להניף דגל גן, יישוב ומדינה ולקבוע סדירות של "טקס הנפת הדגל".

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

רגע של עברית – "ישראל"

השם "ישראל" עצמו הוא קדום מאוד ומופיע, מלבד במקרא, גם באֶסְטֵלָה מצרית שמתארת את ניצחונותיו של פרעה מרנפתח ("מצבת ישראל") משנת 1230 לפנה"ס (על פי התאריך המקובל). באסטלה זו מופיעים שמות של אזורים ויישובים קדומים בארץ ישראל, אולם השם "ישראל" עצמו מופיע בה כשמו של עם ולא כשם של ארץ או של אזור גאוגרפי.

שמה של ארץ ישראל בתורה הוא 'ארץ כנען', כינויים נוספים בתורה הם 'ארץ זבת חלב ודבש', 'ארץ העברים', ולעיתים מכונה היא 'הארץ'. בספר שמואל ובספר מלכים מופיע הצירוף 'ארץ ישראל'. אחר כיבוש ארץ כנען בידי בני ישראל בהנהגת יהושע בן נון, נקרא החלק מן הארץ שבשליטת בני ישראל "ארץ בני ישראל". בספר שמואל נקראת הארץ לראשונה "ארץ ישראל".

משכן הכנסת, צלם: משה מילנר, לשכת העיתונות הממשלתית

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: לשמוע את הכרזת העצמאות

ישראל נגלית לעין

ביום שישי, ה' באייר תש"ח, 14 במאי 1948, שעות מעטות לפני כניסת השבת, הוכרז על הקמתה של מדינת ישראל. ביום בו עמד לפקוע בחצות הלילה תוקפו של המנדט הבריטי על ארץ ישראל, התכנסו במוזיאון תל אביב נציגי היישוב היהודי בארץ ישראל ונציגי התנועה הציונית, ואישרו את ההכרזה על הקמת מדינת ישראל. את ההכרזה קרא דוד בן גוריון, שהנהיג את המדינה בשנותיה הראשונות. ההכרזה ידועה בציבור כ"**מגילת העצמאות**", שהייתה באותו יום היסטורי למסמך יסוד בתולדות מדינת ישראל.

דוד בן גוריון מכריז במועצת המדינה הזמנית על הקמת מדינת ישראל ה' באייר תש"ח
צלם: זולטן קלוגר, לשכת העתונות הממשלתית

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

בחמישה באייר

מאת רפאל ספורטה

בחמישה באייר תש"ח בערב שבת,
התכנסו נבחרי העם בבית המוזיאון בתל אביב ובשעה
הגדולה והנפלאה ההיא, בשמחה ובדמעות, בשרו והודיעו
לכל העמים בעולם, כי **קמה מדינת ישראל** וקראו אל
עם ישראל בכל העולם להתלכד סביב המדינה ולחזקה
בעליה ובבניין.
נבואת הרצל התקיימה.
דגלים הניפו!
יונים העיפו!
תעבור בשורת החג מסוף העולם ועד סופו!
תפרוש הברכה כנפים אל העולם כולו.

קהל רב ממתין מחוץ למוזיאון תל אביב בשדרות רוטשילד, עת קיום טקס הכרזת העצמאות של
מדינת ישראל, בתוך אולם המוזיאון. צלם: שרשל פרנק, לשכת העיתונות הממשלתית

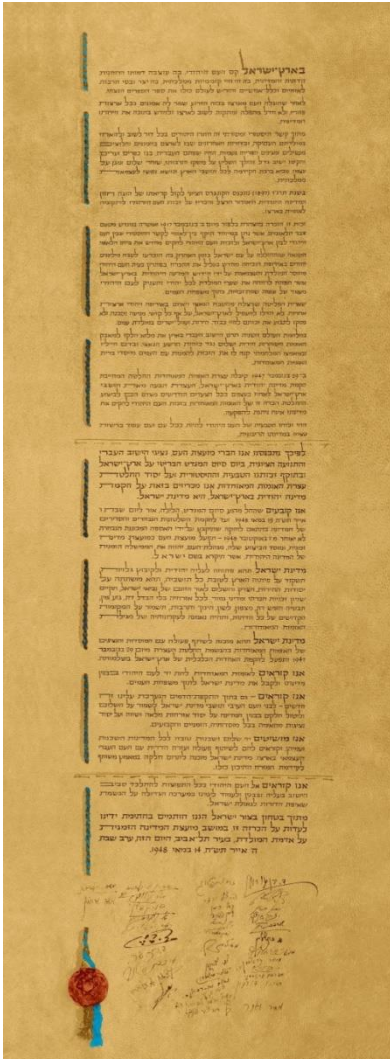
חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: לקרוא את מגילת העצמאות

ישראל נגלית לעין

מגילת העצמאות חוברת במטרה לנמק ולבסס את הקמתה של מדינה יהודית בארץ ישראל, על יסודות של קיבוץ גלויות, שוויון, חירות ושאיפה לשלום. המגילה כוללת חלק היסטורי, הכרזה והיסודות עליהן מושתת המדינה. במגילת העצמאות מכריזה מדינת ישראל על הערכים החשובים שלאורם אמורה להתקיים המדינה.

1. הזכות ההיסטורית: השייכות למדינה, הקשר של העם אל ארצו, אל תרבותו ואל מורשת אבותיו, אהבת ארץ ישראל. "בארץ ישראל קם העם היהודי, בו עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים... ובתוקף זכותו הטבעית וההיסטורית..."
2. הכמיהה של העם בגולה אל ישראל: "לאחר שהוגלה העם מארצו בכח הזרוע, שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו ולא חדל מתפילה ותקווה לשוב לארצו..."
3. השאיפה לשלום ולשכנות טובה – "אנו מושיטים יד לשלום ולשכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן וקוראים להן לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם היהודי..."
4. קיבוץ גלויות וקליטת עליה – "אנו קוראים... להתלכד סביב היישוב בעלייה ובבניין... מדינת ישראל תהיה פתוחה לעלייה יהודית ולקיבוץ גלויות..."
5. שוויון זכויות וסובלנות – "...תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת גזע ומין"

תצלום מגילת הקלף של הכרזת העצמאות וחתימות חברי מועצת העם

70 דברים שעושים את ישראל ל"ארץ נהדרת"

יחסית לגודלה, ישראל היא המדינה קולטת ההגירה הגדולה בעולם.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

למה התכוון המשורר?

"פה בארץ חמדת אבות"

שיר תחייה אופטימי ומפיח תקווה שנכתב ב-1912 כשתלמידי הגימנסיה בת"א עמדו לצאת לטיול האביב לגליל העליון. לקראת היציאה החליטו המורה לזמרה חנינא קרצ'בסקי והמנחם ישראל דושמן להכין שיר לכת מעודד שיהיה כעין המנון לטיול.

השיר נעשה אהוד מאוד ביישוב העברי בארץ ישראל, ובהמשך נודע גם בארצות הגולה, שם הוחלפה המילה "פה" למילה "שם".

ברבות הזמן הפך השיר לסמל ציוני מובהק
והוא מושר בכינוסים ציוניים שונים, ובכללם
מדי שנה בטקס הדלקת המשואות בהר הרצל
בערב יום העצמאות.

פֹּה בָּאָרֶץ חֲמִידַת אָבוֹת

תַּתְּגַשְׁמֶנָּה כָּל הַתְּקוּוֹת,
פֶּה נָחִיָּה וּפֶה נָצַר,
חַיֵּי זֶהר חַיֵּי דָּרוֹר,
פֶּה תִּהְיֶה הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה,
פֶּה תִּפְרֹחַ גַּם שְׂפַת הַתּוֹרָה.

נִירוּ נִיר, נִיר, נִיר,

שִׁירוּ שִׁיר, שִׁיר, שִׁיר,
גִּילוּ גִּיל, גִּיל, גִּיל,
כָּבֹד הַנְּצוּ נִצְנִים.

נִירוּ נִיר, נִיר, נִיר,

שִׁירוּ שִׁיר, שִׁיר, שִׁיר,
גִּילוּ גִּיל, גִּיל, גִּיל,
עוֹד יָבוֹאוּ זְרַעוֹנִים.

שלוש ארבע ו... לעבודה

הצעות מגוונות לפעילות בגן

- אפשר להתבונן בתמונות מתוך הכרזת העצמאות ולהתרשם מהדמויות, מהאווירה ומהשמחה
- אפשר ללמוד ריקודי עם בדומה לריקודי ההורה שרקדו לאחר הכרזת העצמאות ולרקוד אותם בחצר הגן בהזדמנויות שונות
- ניתן לספר לילדים שבמגילת העצמאות נכתב כי מדינת ישראל תהיה מדינה בה יתייחסו באופן שווה ומכבד לכל אדם, ישאפו לשלום, ינהגו בחופש לכל האזרחים וידאגו לתושבים. אפשר לבחור קטע מתאים לילדים ולקרוא מתוך המגילה.
- אפשר להאזין להקלטת הכרזת העצמאות: <https://www.youtube.com/watch?v=EfqxqSB5RI8> ולהביע את ההתרשמות מהקולות.
- אפשר ללמוד מהי מגילה? על גבי מה נכתבה? אילו מגילות נוספות מכירים? אפשר לקשר בין המגילה לספר התורה בבית הכנסת הנכתב גם על קלף ונגלל.
- כדאי לשוחח על המושג "עצמאות": מתי אני עצמאי/עצמאית? מה אני יכול או יכולה לעשות בעצמי? ממי אני יכול/ה לבקש עזרה?
- אפשר להכין מגילת עצמאות של ילדי הגן – בה יכריזו הילדים על דברים שיעשו בעצמם
- ניתן להזמין את הילדים להציע הצעות למדינה – מה כדאי להוסיף עוד למגילת העצמאות?
- מומלץ לקרוא את השיר "**פה בארץ חמדת אבות**" ולשוחח על תכנו, על הסיבות שהביאו לכתיבתו ועל האירועים שבהם נהוג לשיר אותו. במקביל, רצוי לברר את משמעות המילים כגון: ארץ חמדת אבות, הארץ שאבותינו אהבו; תתגשמה, דרור, השכינה, נירו ניר, גילו גיל, תשמחו ועוד
- כדאי להאזין לשיר, להצטרף בשירה בפזמון החוזר וללוות את הבתים בכלי הקשה מתאימים לאופיו (שיר לכת).

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי - להכיר את מייסדי המדינה

ישראל נגלית לעין

בנימין זאב הרצל – חוזה המדינה

לשכת העיתונות הממשלתית

בנימין זאב תאודור הרצל נולד בעיר בודפשט שבהונגריה בשנת 1860. הוא למד משפטים, אבל פנה לעולם הספרות, העיתונות והמחזאות. הרצל פיתח את רעיון הציונות המדינית ומייסד הציונות כתנועה לאומית-מדינית ממוסדת. בתנועה הציונית, ואחר כך בציבוריות היהודית ביישוב בארץ ישראל וברחבי העולם – בכלל זה בספרות, ביצירה ובמחקר, הוענק לו התואר "חוזה המדינה".

בשנת 1896 פרסם הרצל את ספרו "מדינת היהודים". החידוש שבספר זה היה הרצון לעורר את העם היהודי ולדרבן אותו לעזוב את הגולה כדי להקים לעצמו את מדינתו. הרצל היה מרוחק מהמסורת ולכן לא ייחס בתחילת דרכו חשיבות רבה להתיישבות יהודים דווקא בישראל, אולם במרוצת הזמן הבין שלא תהיה ציונות ללא ציון.

המשפט "אם תרצו אין זו אגדה" היה המוטו של ספרו "אלטנוילנד" (ארץ ישנה-חדשה), מוטו זה הפך לסיסמת הציונות, משום שהוא הפיח תקווה בעם.

כשנה וחצי לפני מותו כתב צוואה העוסקת בהלווייתו ובסדרי קבורתו, ובה נאמר: "אני מבקש הלוויה דלה ביותר, בלי נאומים, בלי פרחים... להיקבר בארון מתכת בקבר על

יד אבי ולשכב שם עד שהעם היהודי יעלה את גופתי לארץ ישראל. לשם יועברו גם ארונו של אבי, ארונה של אחותי פאולינה... וארונותיהם של בני משפחתי הקרובים ביותר (אמי וילדי) שימותו עד מועד העלאת ארוני לארץ ישראל..."

הרצל נפטר בשנת 1904 ונקבר בווינה. לאחר הקמת מדינת ישראל, בקיץ 1949, הועלו את עצמותיו ונטמנו בהר בירושלים שנקרא על שמו – הר הרצל. הרצל ופועלו החשוב לעם היהודי זכו להנצחה: כמעט כל עיר בישראל נקרא רחוב או מוסד חינוכי על שמו. גם העיר הרצליה נקראת על שמו.

דויד בן גוריון – ראש הממשלה הראשון

דויד גרין נולד בעיירה פלונסק בפולין ב-16 באוקטובר 1886. את חינוכו היהודי קיבל ב"חדר מתוקן" (משותף לבנים ולבנות) שייסד אביו, אביגדור גרין, ממייסדי חובבי ציון. בהיותו בן 14 ייסד עם כמה נערים את תנועת "עזרא" הציונית שמטרתה הייתה הכשרה לקראת עלייה לארץ ישראל, באמצעות הנחלת השפה העברית ובאמצעות הכנה לעבודת האדמה.

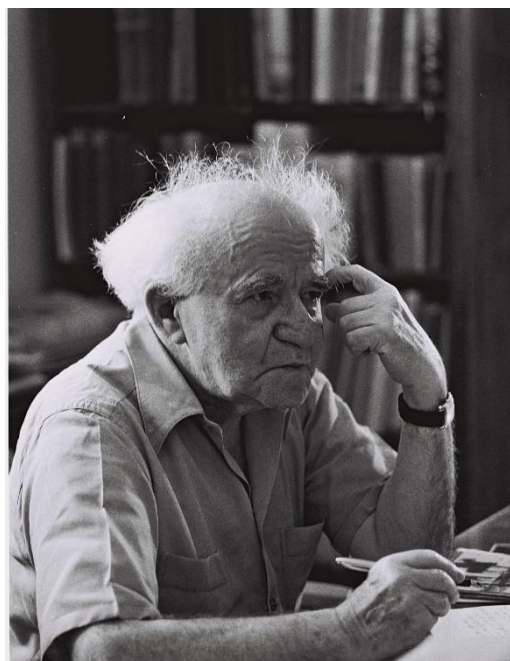
כשהיה בן 20 עלה לארץ ועבד בעבודות כפיים: סבלות, פיזור זבל, עבודה חקלאית בצד שמירה. אחר כך עזב את עבודת הכפיים לטובת פעילות ציונית מדינית בלתי נלאית, הוא הוגלה מהארץ על ידי התורכים והיה ממתנדבי הגדוד העברי.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

עם כיבוש הארץ על ידי הבריטים הוא שב לארץ והחל לפעול בתנועת העבודה יחד עם ברל כצנלסון. בן גוריון נמנה עם מייסדי תנועת אחדות העבודה ממנה צמחה מפלגת מפא"י. באפריל 1948 נתמנה כראש "מנהלת העם" – מנהל לענייני הביטחון של היישוב והכין את היישוב למלחמת העצמאות.

ב-14 במאי 1948 (ה' באייר תש"ח) זכה להיות המנהיג שהכריז לאחר אלפיים שנות גלות על הקמת מדינת ישראל- הגשמת חזון דורות של העם היהודי חסר המולדת. הוא קרא את "מגילת העצמאות", שאותה עיצב בנוסחה הסופי, בטקס ההכרזה על הקמת מדינת ישראל שנערך בתל אביב, והיה ראשון החותמים עליה. בן-גוריון התמנה לראש הממשלה ולשר הביטחון בממשלה הזמנית של המדינה החדשה, ולאחר הבחירות לכנסת הראשונה ב-25 בינואר 1949 המשיך לכהן בתפקידים אלה.

ראש הממשלה דויד בן גוריון במשרדו, בשדה בוקר. צלם: כהן פריץ, לשכת העיתונות הממשלתית

לאחר הקמת מדינת ישראל פלשו חמישה צבאות ערב לישראל. ב-26 במאי 1948 נתן בן-גוריון את הפקודה להקמת צה"ל. כראש הממשלה ושר הביטחון ניהל את המערכה במשך כל תקופת מלחמת העצמאות, עד לניצחון והסכמי שביתת הנשק, שנחתמו בשנת 1949. בן גוריון ראה בהקמת צה"ל את המפעל החשוב ביותר בראשית קיומה של המדינה. הוא ייעד לו תפקידים חברתיים ואף אזרחיים לימי מצוקה. הוא החשיב מאוד את היותו כור היתוך לדור הצעיר והטיל עליו משימות דוגמת תגבור מערכת החינוך ויישוב אזורי הספר ואזורים דלילים באוכלוסייה יהודית.

בן גוריון פעל רבות ליישוב הנגב. הוא ראה בתיעוש הנגב מכשיר חשוב להשגת יעדים, שמדינת ישראל רוצה בהם. בשנת 1952, בדרכו חזרה מתמרון של צה"ל בנגב, ביקר בן גוריון בשדה בוקר הוא ראה צריף ומספר אוהלים. הוא עצר את הרכב, ירד ושוחח עם קבוצה של צעירים אשר נלחמו על המקום במלחמת העצמאות, והם סברו כי לא די להילחם עליו אלא יש להתיישב בו. לאחר מספר ימים התקבל בשדה בוקר מכתב מראש הממשלה ובו כתב:

במשך 47 שנותיי בארץ ראיתי כמה מפעלים חלוציים, ואני יודע, שרק בזכותכם ובזכות המפעלים החלוציים שקדמו לבואי לארץ עשינו מעט החיל

אשר עשינו [...] ותסלחו לי אם אומר, שלא ראיתי מימי מפעל חלוצי כשדה בוקר [...] לא קינאתי מעולם באיש או בקיבוץ אנשים, לא ברכוש ובתואר ובסגולות שיש לאנשים [...] אולם בביקורי אצלכם היה קשה לי לדכא בלבי מעין רגש של קנאה: למה לא זכיתי להשתתף במעשה מעין זה [...] היו ברוכים ותצליחו!

לאחר זמן מסוים הגיע בן גוריון לשדה בוקר וביקש להצטרף אל הקיבוץ, וב-1953 התפטר מתפקידיו כראש ממשלה ושר ביטחון והצטרף עם רעייתו לשדה בוקר. ב-1955 נקרא בן-גוריון לשוב לכהן כשר ביטחון. הוא נענה לבקשה. לאחר מספר חודשים נבחר שוב כראש ממשלה ושימש בתפקיד זה עד 1963. בכל התקופה התגורר בן-גוריון בשדה בוקר. בשנת 1963 פרש מתפקידיו בממשלה וחי בקיבוץ שדה בוקר עד פטירתו בשנת 1973.

חיים ויצמן – הנשיא הראשון

ד"ר חיים ויצמן, מדען ומנהיג התנועה הציונית. יומיים לאחר הכרזת העצמאות, ב-16 במאי 1948, נבחר ויצמן כנשיא מועצת-המדינה הזמנית. ב-1949 נבחר לכהן כנשיאה הראשון של מדינת ישראל, והושבע לתפקיד ב-17 בפברואר 1949.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

ד"ר ויצמן נולד בשנת 1874 בעיירה מוטול שברוסיה הלבנה (בלרוס). בית הוריו היה "ספוג מסורת יהודית עשירה וארץ ישראל הייתה מרכז המנהגים, הכיסופים אליה מילאו את כל חיינו". שנות לימודיו הראשונות היו ב"חדר" ואחר כך למד בבית הספר הריאלי בפינסק, שם היה תלמיד מצטיין והתמחה בכימיה. כבר מכאן ואילך חילק את זמנו בין פעילות מחקרית מדעית לפעילות ציונית.

בהיותו בן 30 היגר ויצמן לאנגליה. הוא חקר והרצה והפך לאיש מדע נודע. ככימאי הוא המציא פטנטים רבים. החשוב שבהם היה השיטה הזולה שגילה להפקת אצטון המשמש גם להפקת חומרי נפץ. ויצמן ניצל את קשריו עם מדינאים

נשיא המדינה פרופ' חיים ויצמן נושא דברים בישיבת מועצת המדינה הראשונה במוזיאון תל אביב. צלם: אלדן דויד, לשכת העיתונות הממשלתית

בריטים והודות לתרומתו למאמץ המלחמתי של בריטניה במלחמת העולם הראשונה להשיג תמיכה בציונות: "למעני איני רוצה דבר, רוצה אני ארץ מולדת בשביל עמי". ויצמן היה בעל השפעה מרכזית במהלך הדיפלומטי שהוליד בשנת 1917 את הצהרת בלפור.

ד"ר חיים ויצמן יזם את המזיגה בין הציונות המדינית למעשית וטבע את המושג "ציונות סינטטית". בשנת 1920 נבחר ד"ר ויצמן לנשיא ההסתדרות הציונית העולמית, הוא היה לדמות ייצוגית ולמנהיגה המרכזי של התנועה הציונית בעולם וכיהן כנשיא ההסתדרות הציונית כעשרים שנה.

ביום ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, שהה ויצמן

בארצות הברית כחלק ממסע שכנועים לתמיכה בהקמת המדינה. ביום זה הוא שכב חולה בחדרו שבמלון ומחשבות שונות חלפו בראשו. ימים ולילות חלם ועבד לשם כך. והנה עכשיו מתגשם חלומו, ובארץ ישראל מכריזים על הקמתה של מדינת ישראל, והוא נמצא הרחק הרחק. לפתע, נכנס לחדר שליח והגיש לו מברק:

14.5.1948

ה' באייר תש"ח

חיים ויצמן

ארצות הברית

במצמד הקמת המדינה היהודית אנו שולחים את ברכותינו לך,

אשר עשית יותר מכל אדם אחר החי צימנו לך יצירתה.

צמידתך וצורתך חיקו את כולנו. אנו מצפים ליום שבו נראה אותך

בראש המדינה אשר תיכון בשלום.

דויד בן אוריין, אלדד מאירסון, דויד ראז

אליעזר קפלן, משה שרתוק

ויצמן חזר לארץ בעיצומה של מלחמת

העצמאות. כשנתבשר כי נבחר לכהן כנשיא המועצה הזמנית של המדינה, היה נרגש מאוד ובקול חנוק מדמעות ברח: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

חיים ויצמן התגורר באחוזה בעיר רחובות ושם הקים את המכון המדעי על שם זיו. כאשר מלאו לו 70 שנה, הורחב המכון ונקרא על שמו. הוא ראה במדע חשיבות מכרעת בתהליך התפתחותו של הבית הלאומי.

בשנת 1952 נפטר ויצמן ונקבר בגן ביתו שברחובות, בתוככי המכון למדע. הוא הוריש את אחוזתו לעמו, ביתו משמש כיום כמוזיאון.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

שְׁאוּ צִיּוֹנָה נֶס וְדָגֵל
מילים : נח רוזנבלום
לחן : נח זאלודקובסקי (עממי חסידי)

"למה התכוון המשורר?"

"שאו ציונה נס ודגל"

משירי ציון המוקדמים הקורא להתאחד סביב
רעיון ודגל השיבה לציון ולבחור בכל דרך
אפשרית כדי להגשים את הרעיון.

הוא נכתב בעקבות הקונגרס היהודי הראשון,
בקצב של שיר לכת המבטא את תכנון ואופיו.

שְׁאוּ צִיּוֹנָה נֶס וְדָגֵל
דָּגֵל מַחֲנֶה יְהוּדָה
מִי בָּרָכָב מִי בָּרָגֵל
נַעֲשֵׂא נָא לְאַגְדָּה.

יַחַד נִלְכָּה נָא נְשׁוּבָה
אַרְצָה אֲבוֹתֵינוּ
אֶל אֲרָצֵנוּ הָאֲהוּבָה
עָרֵשׁ יִלְדוּתֵנוּ.

שׁוּבוּ, שׁוּבוּ מִמְּרַחֲקִים,
אַרְצָה אֲרָץ אֲבוֹת!
נוֹסוּ נוֹסוּ מִמַּעֲמָקִים
בַּעֲזָרַת שׁוֹכֵן עֲרֵבוֹת.

אֲזַ עִם נְהִיָּה כְּמוֹ הָיִינוּ,
מִנּוּ יִתַּד פָּנָה.
אֲזַ אֲדָ שְׁחוּק יִמְלֵא פִינוּ,
וּלְשׁוֹנֵנוּ רָנָה!

רוּחַ יוֹאֵב תִּלְבִּישֵׁנוּ,
רוּחַ גְּבוּרַת צְדָקָה,
בָּעֵד עִמָּנוּ, בָּעֵד אֲרָצֵנוּ
חֲזָקוּ וְנִתְחַזְּקָה!

אֵל נָא יָבוֹא מִרֶדֶךְ בָּנוּ
מִפְּנֵי חֶרֶב יוֹנָה –
נִקַּח לָנוּ מָה שָׁלָנוּ,
נִשְׂאָ נֶס צִיּוֹנָה!

שלוש ארבע ו... לעבודה הצעות מגוונות לפעילות בגן

- **"תפקחו את העיניים..."** – אפשר לחפש במפת היישוב או בסביבה הקרובה לגן ולגלות מפעלי הנצחה שהוקמו לזכר דמותם של מייסדי המדינה. חשוב להתייחס למפעלי הנצחה הרלוונטיים לילדים ולסביבה הקרובה לגן אפשר לבדוק אם נקראו רחובות על שמם ביישוב שבו אנו מתגוררים אם קיימים מבנים ומוסדות הקרויים על שמם, כגון: בתי-ספר, ספריות ביישוב ועוד.

- כדאי לתכנן ביקור במוזיאונים או באתרי הנצחה על שמם של מייסדי המדינה או להתבונן בתמונות או סרטונים מאתרי ההנצחה אלה להכירם וללמוד אודותם:

אתר בית הנשיא וייצמן ברחובות - <http://www.chaimweizmann.org.il/he/presidents-palace>

אתר צריף בן גוריון בשדה בוקר - <http://www.shimur.org/ben-gurion>

מרכז הרצל בהר הרצל בירושלים - <http://www.shimur.org/Herzl-Center>

- כדאי לציין את יום הרצל, י' באייר, הוא יום הולדתו; יום זה נקבע על ידי הכנסת בנימין זאב הרצל (ציון זכרו ופועלו), ה'תשס"ד-2004; מטרת החוק לדורות את חזונו, מורשתו ופועלו של בנימין זאב הרצל, לציין את

ב"חוק
"להנחיל
זכרו

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: לשיר "התקווה" - ההמנון הלאומי

ישראל נגלית לעין

השיר "התקווה" כתוב בעברית מליצית בהשראה תנכ"ית. כל מילה בשיר שאולה מן המקורות. המסר הוא חד וברור: אנו רוצים להיות עם חופשי בארצנו. ארצנו היא ארץ ציון וירושלים ולא ארץ אחרת, התקווה קיימת כל עוד קיים יהודי אחד בעולם.

שיר זה הוכר כהמנון לאומי ב- 10 לנובמבר 2004, כשהכנסת שינתה את חוק הדגל והסמל לחוק הדגל, הסמל וההמנון

והחליטה שכל שינוי במילותיו יתקבל אך ורק בחקיקה.

מקורותיו של הלחן רבים ושונים ומתפרשים על פני כל אירופה – מספרד ועד אוקראינה. בסופו של דבר "עלה" הלחן ארצה בעלייה הראשונה, וכך אומץ ל"התקווה". מנגינת התקווה מזמינה שירה משותפת, כמקובל בהמנונים. אופייה דרמטי, עם קצב אחיד ומלכד.

רק בשנת 2004, "התקווה" הפך להימנון הרשמי והקבוע של מדינת ישראל, בעקבות תיקון לחוק הדגל והסמל, ששמו שונה לחוק הדגל, הסמל וההימנון.

ראש הממשלה דוד בן גוריון עומד דום לצלילי "התקווה" ביום ישיבת הכנסת הראשונה בירושלים. צלם: הוגו מנדלסון, לשכת העיתונות הממשלתית

רגע של עברית – המנון

המילה "המנון" מופיעה במדרש. רבי יהודה אמר: "ראה כבוד שחלק הקב"ה למשה שהניח את העליונים ובא אצל משה, והיו מלאכי השרת באין לומר המנון לפניו" (שמות רבה, מ"ה). "המנון" כאן הוא שיר תהילה שהמלאכים שרים למשה. המשורר אלכסנדר פן כתב את שיר הבנויים, עוד לפני שקמה מדינת ישראל. בשיר זה הוא כתב: "כולנו נישר/ המנון בניין ארצנו/ במקום אתמול/ יש לנו מחר/ ובעד כל קיר/ בהרף בניינו/ עתיד עמנו לנו שכר".

המילה "המנון" מקורה יוונית. אצל היוונים "Hymnos" היה שיר תהילה שהושר לאלים ולגיבורים. במקור, ההמנון היה שיר חתונות, והוא כנראה קשור לשמה של אלת החתונות במיתולוגיה היוונית "הימין".

מתוך: מילים מספרות כתב: רוביק רוזנטל

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

התקוה

מילים : נפתלי הרץ אמבר
לחן : עממי

כָּל עוֹד בְּלֶבֶב פְּנִימָה
נִפְשׁ יְהוּדֵי הוֹמָיָה,
וּלְפָאֲתֵי מִזְרַח קְדִימָה
עֵין לְצִיּוֹן צוֹפִיָּה-
עוֹד לֹא אֲבָדָה תִּקְוַתֵּנוּ,
הַתִּקְוָה בֵּת שָׁנוֹת אֲלָפִים,
לְהִיּוֹת עִם חֲפְשֵׁי בְּאֶרֶצֵּנוּ,
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם.

שלוש ארבע ו... לעבודה הצעות מגוונות לפעילות בגן

- מומלץ לשוחח על מסר ההמנון - התקווה הלאומית של היהודים לבנות בית בארץ ישראל.
- כדאי להכיר את מחבר ההמנון הלאומי, את מקורו של ההמנון וגלגולו.
- כדאי לשוחח עם הילדים על המושג "תקווה": למה מקווים? מתי מקווים? באילו מילים משתמשים? (הלוואי ש..., הייתי רוצה ש..., לו יהי, אילו יכולתי ועוד).
- אפשר להציע לילדים להגיד מהן משאלותיהם, ציפיותיהם ותקוותיהם, תוך שימוש בלשון זו: "אני מקווה ש..." ולתעד את דבריהם בסרטון או בכל דרך אחרת
- כוחו של ההמנון במשמעותו ובתפקידו בכל אירוע בחיינו במדינת ישראל ומחוצה לה, על כן רצוי לשלב את ההמנון בזמנים רלוונטיים במהלך השנה כגון טקסים או אירועים מיוחדים בחי הגן: לעמוד דום, להאזין ו/או להצטרף בשירה.
- אפשר לצפות בסרטונים בהם שרים את שירת התקווה (בטקסי עצמאות, במשחקי כדורגל וכדורסל, בחלוקת מדליות בתחרויות ספורט שונות ועוד) ולהתרשם מהאווירה, מההתרגשות ומה"ביחד".

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: להניף דגל כחול לבן – דגל המדינה

ישראל נגלית לעין

הדגל הוא הסמל הרשמי הבולט של המדינה, הוא מייצג את ריבונותה, מוסדותיה ואזרחיה. הוא מונף מעל בניינים ממשלתיים ומוסדות שונים בארץ, נציגויות המדינה בחו"ל, כלי שיט ותעופה החוצים את הגבולות, ברחובות הערים לכבוד אירועים וחגיגות, בטקסים רשמיים ועוד. הדגל מונף על ראש התורן כל ימות השנה, למעט ימי זיכרון ואבל שבהם מורידים את הדגל לחצי התורן.

דגלים מונפים ברחבת הכנסת. צלם: קובי גדעון, לשכת העיתונות הממשלתית

דגל ישראל הוא דגל כחול לבן עם סמל מגן דוד באמצעו. יש הסבורים שעל הדגל מוצג סמל של יציאת מצרים, כשעם ישראל שאותו מייצג מגן דוד, פוסע בין שני צידי הים החצוי (שני הפסים מייצגים אותו) אבל כנראה שסברה זו אין לה בסיס אמיתי. צבעי הכחול הלבן של הדגל הם בהשראת הטלית, ובמרכזו מגן דוד, הקסגרמה, כוכב בעל שישה קודקודים, שהוא סוג של משושה משוכלל, שהינו סמל יהודי עתיק יומין.

הרצל קיבל את מגן הדוד כסמל התנועה הציונית, הוא הציע להוסיף בדגל שבעה כוכבי זהב מסביב למגן הדוד, לציון שבע שעות העבודה היקרות מפז. דוד וולפסון הציע לשלב את מגן הדוד עם הטלית וצבעיה כסמל למסורת היהודית – **"והנה הבהיק רעיון במוחי: הרי יש לנו דגל. לבן כחול. הטלית אשר בה נתעטף בתפילתנו - טלית זו היא סמלנו. נוציא נא את הטלית מנרתיקה ונגולל אותה לעיני ישראל ולעיני כל העמים. הזמנתי אז דגל כחול לבן ומגן דוד מצויר עליו. וכך בא לעולם דגלנו הלאומי"**. הדגל שהציע וולפסון נקבע כדגלה של התנועה הציונית בקונגרס הציוני הראשון בבאזל בשנת 1897. דגל התנועה הציונית נבחר באופן רשמי לשמש כדגלה של מדינת ישראל ב-28 באוקטובר 1948, והוא הועדף על פני רעיונות אחרים, בעיקר בשל הפופולריות הרבה שהייתה לו בציבור היהודי.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

כחול ולבן מילים ולחן: ישראל רשל

"למה התכוון המשורר?"

"כחול ולבן"

השיר מבטא רגשות ודימויים הקשורים לצבעיה
הלאומיים של מדינת ישראל. המנגינה השירית
והזרמת מחזקת את הכבוד לדגל ומשרה אוירה
תרבותית.

הוא נכתב בראשית שנות השבעים כדי לבטא את
זיקתו של הכותב לישראל. הפך לשיר מחאה
ולאחד מסמלי מאבקם הממושך של יהודי ברית
המועצות על זכותם לעלות לישראל.

כחול ולבן
זה צבע שלי .
כחול ולבן
צבעי אדמתי .
כחול ולבן
כחול ולבן
זה צבע שלי
כל ימי לעולם .
כחול ולבן ,
כמו שיר, כמו חלום .
כחול ולבן
תקוה לשלום .
כחול ולבן ...
כחול ולבן
אין צבע אחר .
כחול ולבן
אני רק חוזר .
כחול ולבן ...

שלוש ארבע ו... לעבודה הצעות מגוונות לפעילות בגן

- אפשר לתלות את דגל ישראל במקום בולט בגן ולהזמין את הילדים להתעניין – מה הם יודעים על דגל ישראל? מה היו רוצים לדעת על הדגל? מומלץ לתעד את שאלות הילדים, ולחפש תשובות במקורות מגוונים. כדאי לפרסם את שאלות הילדים להורי הגן ולהזמין לסייע במציאת התשובות.
- כדאי להכיר לילדים את צורת הדגל – ולהזמין להעלות השערות לגבי הצבעים והצורות (פסים ומגן דוד).
- נניפה הדגל חשוב לאתר מקום בגן בו נקים תורן, נתלה עליו דגל ישראל ונקיים "טקס הנפת דגל" בזמנים קבועים ובימים מיוחדים.
- "יום כחול לבן" – נכריז על יום כחול לבן בו נלבש, נטעם, ניצור הכל בכחול לבן...
- כדאי להעשיר את אזורי המשחק הסוציודרמטי בדגלונים (במרכז הבנייה, בשולחן החול ובארגז החול) על מנת להעשיר את המשחק.
- כדאי להכיר דגלים ממדינות שונות בהתאם לעניין הילדים מה מאפיין אותם? במה דומים? שונים?
- "חפש את הדגל" – אפשר לצאת לסיור ברחבי היישוב ולחפש את דגל ישראל מונף, כדאי לברר מהו המבנה, לצלם את הדגל ולתלות את התמונה בגלריה הישראלית שבגן.
- מומלץ ללמוד לשיר את השיר "כחול ולבן" מאת ישראל רשל. עם הכרתו, נמציא תנועות מתאימות בעזרת שני סרטים בצבעי כחול ולבן (לבד או בזוגות). נשיר את השיר ונפעל עם הסרטים בהתאם לתנועות שיצרנו

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: לתלות סמל מנורה וענפי זית

ישראל נגלית לעין

עם הקמת המדינה התעורר צורך בסמלים לאומיים מועצת המדינה הזמנית החליטה על הקמת ועדת סמלים, וזו פנתה אל תושבי המדינה וביקשה לקבל הצעות ורעיונות לסמל רשמי למדינת ישראל. 450 הצעות הוגשו לוועדה, ובתהליך ארוך נבחרו שלוש הצעות. אלה הובאו בפני מועצת המדינה הזמנית, והמועצה החליטה לבחור בהצעה שהגישו המעצבים

(האחים) גבריאל ומקסים שמיר. הצעתם המקורית הייתה מנורה מודרנית, שמעליה שבעה כוכבים ומשני צידיה ענפי זית. אידלסון ורמז שהיו בוועדה המייעצת, הציעו להוריד את הכוכבים ולהחליף את המנורה המודרנית במנורה דוגמת זו שהייתה בבית המקדש.

ביום י"א בשבט תש"ט, 10 בפברואר 1949 נבחר הסמל - המנורה המעוטרת בענפי זית והשם "ישראל", שעיצבו האחים שמיר, לסמל הרשמי של מדינת ישראל.

המנורה היא אחד הסמלים היהודיים הקדומים ביותר, היא מסמלת רעיונות דוגמת אור החיים, תקווה, השכלה, אור שבעת ימים מבראשית. המנורה מקשרת אותנו עם העבר: היא מזכירה את המשכן, את בית המקדש, אך גם את נפילת יהודה המפולגת בידי טיטוס. המנורה מסמלת גם את תקומת יהודה, ותבניתה ניצבת היום מול כנסת ישראל. ענפי הזית מסמלים שורשיות, רעננות, שלום ושלווה. מפרי הזית מפיקים שמן, הלא הוא חומר הבערה הדרוש למנורה.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

"מנורה וענפי זית"

הוא מתאר את הסמל הרשמי של מדינת ישראל באופי שקט ורגוע, תוך יצירת אווירת כבוד.

מְנוּחָה וְעֵנָּפִי זֵית,

שָׁמֶן טוֹב וְאוֹר יְהִל –

אור בְּאֶרֶץ, אור בְּבֵית

וְשָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל

הצעות מגוונות לפעילות בגן

- [illegible]

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: לבקר בירושלים עיר הבירה

ישראל נגלית לעין

יְרוּשָׁלַיִם (בערבית: الْقُدْس, או أُورُشَلِيم, בלועזית: Jerusalem) היא עיר הבירה של מדינת ישראל והעיר הגדולה ביותר בה, עם כ-830,000 תושבים. בירושלים שוכנים מוסדות הממשל של ישראל: הכנסת, בית המשפט העליון, משכן הנשיא ובית ראש הממשלה. ירושלים שוכנת בהרי יהודה, על קו פרשת המים הארצי של ארץ ישראל המערבית, בין הים התיכון לים המלח, ברום של 570 עד 857 מטר מעל פני הים.

כל ביקור מציג בפנינו את הנופים הירושלמיים המיוחדים באור שונה ומציע זוויות ראייה חדשות על הפסיפס האנושי המרכיב את העיר. ירושלים היא בירתה התרבותית והרוחנית של ישראל והיא מספקת לקהל המבקרים בה אינסוף אפשרויות.

ירושלים היא עיר מתחדשת, אשר משלבת בתוכה מסורת לצד פיתוח, קודש לצד חול. בכל ביקור וסיור בעיר ניתן לגלות צדדים נוספים של ירושלים. ירושלים הפכה לעיר תוססת וחיה, בה כל אדם בכל גיל יכול למצוא חוויות כלבבו.

עיר הקודש לכל הדתות

ירושלים היא מרכז רוחני של מגוון דתות ותרבויות ובשל כך מהווה מקור השראה לאנשי דת, לאמנים ולאנשי מחקר מכל העולם. ירושלים קדושה לשלוש הדתות המונותאיסטיות – ליהודים, לנוצרים

מבט על העיר העתיקה. צלם: חיים זך, לשכת העיתונות הממשלתית

ולמוסלמים. לשלוש הדתות אתרים קדושים ובתי תפילה חשובים. חלק מן המקומות הקדושים לדתות השונות נמצאים באותם המקומות, ואליהם עולים לרגל: הר הבית, הכותל, הר הזיתים, העיר העתיקה ומגדל דוד.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

"למה התכוון המשורר?"

"מי ברכב"

השיר "מי ברכב" נכתב מיד אחרי קום המדינה, כאשר עדיין לא היו שירים לחג העצמאות ולחגים אחרים. התפרסם יחד עם עוד תשעה שירים שיצאו בחוברת "מנורה וענפי זית".

הוא מתאר ציווי המוזכר בספר שמות : לעלות לרגל לבית המקדש בירושלים, ולהביא תרומה מתבואתם ומפירותיהם של עם ישראל בשלושת הרגלים : "שלוש פָּעָמִים, בַּשָּׁנָה--יִרְאָה, כָּל-זָכוּרָךְ, אֶל-פְּנֵי, הָאֵדֹן יְהוָה". (שמות כ"ג, 17).

מי ברכב, מי ברגל,

מי יצעד בפסד?

מי בראש ישא הדגל,

ובתוף מי יד?

הד בתוף, במצלתים,

בשליש, בצלצל!

נעלה נא לירושלים,

שם נהלה כל הליל.

**שלוש ארבע ו... לעבודה
הצעות מגוונות לפעילות בגן**

לכבוד חגיגות ה-50 לאיחודה של ירושלים הופקה ערכה "ירושלים שלי" - חוויה ירושלמית בגן ילדים" ובה מגוון פעילויות ושירים ליצירת חוויה ירושלמית בגן הילדים.

- **"שמות הרבה לירושלים"** – לספר על כמות השמות שניתנו לירושלים מבריאת העולם משתנה בהתאם להתייחסות המקורות. האמרה הנפוצה ביותר היא שיש לעיר כ-70 שמות, כשהבולטים ביניהם הם **ציון, עיר דוד, שלום, יראה, יבוס ויפה נוף**. אחרים מייחסים לה כ-105 שמות מהמקורות, ויש כאלו שכוללים שמות נוספים שניתנו לה על ידי עמים ודתות אחרים ומגיעים ל-290 שמות.
- **"ירושלים שלי"** - מה היא ירושלים עבור כל אחד ואחת. ניתן לשאול את הילדים וחברות הצוות מהי בשבילם "ירושלים" ומה אומרת להם המילה "ירושלים"? ניתן לשאול את משפחות ילדי הגן על "ירושלים שלי" שלהם וליצור אלבום, סרטון... ניתן לספר סיפורים של משפחות הילדים שנאספו על ביקור בירושלים, חוויה מירושלים, "ירושלים בשבילי היא..." ועוד.
- **"קשרים ירושלמיים"** להזמין לגן דמות בקהילה שלה קשר ייחודי עם ירושלים לספר על ייחודיות של העיר ירושלים עבורה ועל הקשר שלה לירושלים ;
- מומלץ ללמוד את השיר **"מי ברכב"** להאזין לו ולהבחין בכלים המופיעים בו. כדאי לתת לילדים לבחור את הכלי אותו רוצים לייצג בפנטומימה ולהציגו בהתאם לשיר בנקודות המנוחה (בחלק השני של השיר "נעלה... כל הליל", נציג כולנו יחד בהפסקות בלבד!). עם הכרת השיר, נבחר כלי נגינה ונגן בתורינו כפי שפעלנו בפנטומימה. נוכל להזמין מנצח שינצח עלינו.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: לדבר עברית השפה הלאומית

ישראל נגלית לעין

שפה היא מן המאפיינים העיקריים של עם ריבוני במדינתו. בתקופות שבהן חי העם היהודי בארצו בשלטון עצמי הייתה העברית שפה מדוברת. מאז שגלה נשתמרה העברית כלשון קודש בקריאת התורה והגמרא, בתפילות, בברכות, בשירים ובספרות הרבנית. לא הייתה זו שפת הדיבור לצורכי יום-יום. השפות המדוברות בפי היהודים היו שפות העמים שבתוכם הם ישבו, או ניבים של שפות המקום מתובלים במילים עבריות, כמו יידיש בארצות אשכנז ולדינו בארצות ספרד.

אליעזר בן יהודה. לשכת העיתונות הממשלתית

אליעזר בן יהודה ידוע כמחיה השפה העברית, אולם ישנם אנשים נוספים ומוסדות אשר תרמו ותורמים עד היום לשימור ולהתחדשות השפה. השפה העברית ממשיכה להתחדש ולהתעדכן גם על-ידי דובריה שהם חוקרים, אמנים, יוצרים, אנשי חינוך ועוד. תהליכים חברתיים, אופנות וסגנונות, מפגש עם תרבויות ושפות זרות מטביעים את חותמם על העברית, תהליך המתרחש בכל שפה חיה, טבעית ומתפתחת

70 דברים שעושים את ישראל ל"ארץ נהדרת"

ישראל היא המדינה היחידה בעולם שהצליחה **להחיות שפה** מתה ולהשתמש בה כשפה לאומית

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

עברית של סבא מילים: שלומית כהן-אסיף

סבא שלי מדבר עברית משנה
אולי חדשה, אולי ישנה.
עברית לא חכמה
עברית מוזרה
אשתו של החמור אינה חמוצה
אשתו של החמור היא אתון,
אינה יודעת ללכת
רק לרטון.
סבא שלי
קורא כפר לכול סביבון.
אצלו הארטיק – שלגון
כלו קרח.
הביגאלעד הם פנכים
בשמש או מלח.
וצריך לספר:
אצל סבא שלי
הסנדוויץ' – פריך.
ויש לו המצאה אחרת:
לפיג'מה קורא נמנמנת
לנדה קורא סחרחרת.
כל יום נולדת
מלה אחרת.

שלוש ארבע ו... לעבודה הצעות מגוונות לפעילות בגן

- כדאי לציין את "יום הלשון העברית" החל ביום כ"א בטבת, הוא יום הולדתו של אליעזר בן-יהודה. למגוון פעילויות אפשר להיעזר בחוברת "יום הלשון העברית" באתר האגף לחינוך קדם יסודי.
- כדאי להכיר את דמותו של **אליעזר בן יהודה** כמחיה השפה העברית: לחפש במקורות מידע מגוונים את דיוקנו המצולם או המצויר, ולהזמין את הילדים להתבונן בו, על מנת להכיר את מראהו לשאול שאלות – מה היו רוצים לדעת עליו? אפשר גם לערוך היכרות עם חידושי המילים של אליעזר בן יהודה, כגון: 'אופניים', 'גלידה', 'נקניק', 'מקלחת', 'רכבת'. אפשר לכתוב את המילים, להוסיף איורים או תמונות, וכן לספר לילדים, כי בן יהודה פרסם את המילים החדשות בעיתון כדי שגם אחרים ילמדו אותן, ישתמשו בהן וישרישו אותן בשפה העברית. ניתן לשיר שירים על דמותו של אליעזר בן יהודה, ומהם ללמוד על דמותו לדוגמה השיר בן יהודה מאת ירון לונדון, ניתן לקרוא סיפורים על דמותו ופועלו לדוגמה: "בן ציון והסביבון הראשון" מאת דבורה עומר, "הסיפור על אליעזר בן יהודה, שבעבר כעסו עליו (בשפות רבות) והיום מודים לו (בעברית)" מאת תמי שם-טוב.
- כדאי להכיר את **האקדמיה ללשון עברית** כמוסד הממשיך לחדש את השפה העברית: אפשר לשוחח עם הילדים בנושא חידושים והמצאות של מילים: מי מחדש מילים בימינו? רצוי להסביר לילדים, שקיים גוף שבו שותפים אנשים רבים, האחראים על חידושים ועל המצאות בשפה העברית – האקדמיה ללשון העברית. ניתן להכיר חידושי לשון של האקדמיה שהתקבלו בציבור, וכן כאלה שלא נתקבלו (אפשר למצוא באתר האקדמיה ללשון העברית) לשאול את הילדים אם הם מכירים את המילים, את הפירוש שלהן, ומדוע לדעתם לא התקבלו החידושים הללו, לערוך חידון ועוד.
- **רגע של עברית** - ניתן לספר כיצד נוצרו מילים שונות בשפה העברית כגון: רַכָּבָל = רכבת + כבל, תפוז = תפוח + זהב, ולעודד את הילדים לחקור יחד עם המשפחה את סיפור היווצרותן של מילים נוספות. רצוי להכין ספר ובו תיעוד של סיפור לידתן של המילים השונות.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: לשלם בשקלים

ישראל נגלית לעין

שקל חדש הוא המטבע הרשמי של מדינת ישראל. שקל (באכדית: šiqu) שיקלו) היא מידת משקל עתיקה או מטבע קדום. בתנך מופיעה המילה שקל במשמעות מדד כובדו של משהו: "וְשָׁקַל אֶת שְׁעַר רֹאשׁוֹ מֵאֲתֵימִם שְׁקָלִים בְּאֶבֶן הַמֶּלֶךְ." (שמואל ב' יד, פסוק כו).

העתק מטבע של מתתיהו אנטיגונוס השני המתאר מנורה עם שבעה קנים, סמל המדינה, המילה "ישראל" בעברית, באנגלית ובערבית.

ב-4 ביוני 1969 קיבלה הכנסת חוק של שניאור זלמן אברמוב הקובע כי שמו של המטבע הישראלי הוא "שקל". אולם מכיוון שבדיוק אז יצאה סדרה חדשה של שטרות עליהם התנוסס השם לירה, החוק קבע ששר האוצר יישם את החוק על פי שיקול דעתו, כשיחליט שבשלו התנאים לכך. המטבע שהיה נהוג אז בישראל נקרא "לירה ישראלית" והוא הוסיף לשמש עד ליישום החוק ב-24 בפברואר 1980. הלירה הישראלית הומרה בשקל לפי שער המרה של 10 לירות לשקל אחד.

ציור שושן הלקוח ממטבע מן התקופה הפרסית בארץ ישראל, המילה "יהד" (יהודה) בכתב עברי עתיק מאותו מטבע, סמל המדינה.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

שטרות ומטבעות של השקל החדש הוכנסו למחזור לראשונה ב-4 בספטמבר 1985, במסגרת תוכנית הייצוב הכלכלית של 1985, אולם המעבר הסופי, שכלל נקיבת מחירים בשקל חדש, נקבע ל-1 בינואר 1986. השקל החדש החליף את המטבע הקודם, השקל, לפי שער המרה של 1,000 שקלים = שקל חדש אחד. השקל החדש מחולק ל-100 אגורות. השקל החדש נכתב בקיצור ש"ח, ומסומן באמצעות הסימן ₪, שבא אחרי המספר. הסימן ₪ (שקל חדש) עוצב ב-1985 על ידי משה פרג.

בקדמת השטר, תמונתו של שאול טשרניחובסקי על רקע עץ הדר ופירותיו. בכתב זעיר מופיע השיר "הוי ארצי מולדתי". בגב השטר, כותרת עמוד בסגנון קורנתי כהוקרה לפועלו בתרגום ספרות יוון העתיקה וציטוט מתוך השיר "אני מאמין": "כי עוד אאמין גם באדם, גם ברוח, רוח עז".

בקדמת השטר, תמונתו של נתן אלתרמן על רקע עלי שלכת. בכתב זעיר מופיע השיר "פגישה לאין קץ". בגב השטר, צמחייה בליל ירח בהשראת "פגישה לאין קץ" וציטוט מתוך השיר "שיר בוקר": "אנו אוהבים אותך, מולדת, בשמחה, בשיר ובעמל".

שלוש ארבע ו... לעבודה הצעות מגוונות לפעילות בגן

- אפשר להתבונן על שטרות ולחקור את הייצוגים המופיעים עליהם: דמויות, סמלים, מספרים, מילים ועוד.
- כדאי לחלק את הילדים לקבוצות קטנות. כל קבוצה תבחר שטר תבדוק מי האישיות המופיעה על השטר? מהי תרומתה לישראל? מה מופיע בגב השטר?
- אפשר להתבונן על מטבעות כסף ישראלי – שקל חדש. נבחין בסימן של ₪ ואילו סימנים נוספים מופיעים בהם, ואיזה סיפור הם מספרים, כגון: מטבע 10 אגורות - העתק מטבע של מתתיהו אנטיגונוס השני המתאר מנורה עם שבעה קנים, סמל המדינה, המילה "ישראל" בעברית, באנגלית ובערבית. כדאי לקשר את הסמלים המופיעים במטבעות ובשטרות לעיסוק בכל סמלי המדינה השונים.
- מטבעות אז והיום – אפשר להסתכל במטבעות ישנים או בצילומים שלהם (ואף במטבעות עתיקים שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות) ולהשוות ביניהם: כיתוב, חומר, סימנים ועוד
- אפשר להכין משחק "מונופול ישראלי" – מסלול ישראלי בו יש ערים ואתרים בישראל וגם... כסף ישראלי.
- אפשר להקים מרכזי משחק, כמו: מכולת, דוכן מכירות, שוק ועוד ולשלב בהם כסף ישראלי שהוכן על ידי ילדי הגן.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: לצפות בדוכיפת, הציפור הלאומית

ישראל נגלית לעין:

דוכיפת היא הציפור הלאומית של ישראל, וייחודה בציצית הנוצות הכתומה לראשה. הדוכיפת משמיעה קולות קריאה רמים, מעין "הופופ" או "הודהוד", ולכן שמה בערבית הוא "הודהוד". בישראל היא יציבה ומקייצת ומצויה בעיקר במישור החוף, אך תפוצתה מתפשטת וגדלה בעקבות ריבוי השדות המעובדים והמדשאות במדינה. היא ניזונה מחרקים, זחלים ותולעים. מכיוון שלשונה מנוונת היא אוכלת את טרפה על ידי זריקתו לאוויר ובליעתו בעת שהוא נופל אל תוך פיה. אורכה כ-26-30 סנטימטר, מוטת כנפיה 42-46 סנטימטר. לדוכיפת צורה וצבעים בולטים: צבע גופה חום-צהבהב. כנפיה וזנבה

מפוספסים בצבעי שחור לבן, ועל ראשה מתנשאת ציצית של נוצות ארוכות המזדקרות בזמן מעופה. רגליה קצרות וכנפיה גדולות ומקורה ארוך, דק ומחודד. היא ממעטת מאוד לעמוד על עצים או על שיחים וכך, גם את קנה בונה הדוכיפת במקומות נמוכים, חורים ושקעים בגובה פני הקרקע. להגנת הקן מטורפים מפרישה הנקבה נוזל מסריח מבלוטות הסמוכות לבסיס הזנב. ההפרשה מתחילה עם ההטלה ונפסקת כשהצאצאים פורחים מהקן.

דוכיפת. צלם: ישראלי צביקה, לשכת העיתונות הממשלתית

70 דברים שעושים את ישראל ל"ארץ נהדרת"

תצפית על ציפורים נודדות

ישראל מצויה על אחד מצירי נדידת הציפורים החשובים בעולם. מיליוני ציפורים מקפידות לחלוף כאן מדי סתיו ואביב, בלהקות ענק בדרך מאפריקה לאירופה ובחזרה. אחד המקומות היפים לצפות בשקנאים, חסידות, אווזים, ברווזים והמון ציפורי שיר, הוא אגמון החולה.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הדוכיפת

מילים: ע. הלל

ביום השבת פגשתי דוכיפת ושאלתי :
- מה שלומך, מה שלומך, דוכיפת?
- לא אכפת, לא אכפת - אמרה הדוכיפת.
- ומה השעה אולי את יודעת?
- לא אכפת - אמרה הדוכיפת.
- ולאן פניך ומאין באת?
- לא אכפת, לא אכפת - אמרה הדוכיפת.
- ומה נשמע בבית, כולם ביחד וכל אחד לבד?
- לא אכפת - אמרה הדוכיפת.
- ומדוע אינך חובשת מגבעת?
- לא אכפת, לא אכפת - אמרה הדוכיפת.
- ומה תעשי ואיך תבלי במוצאי שבת?
- לא אכפת - אמרה הדוכיפת.
- ומה את יותר אוהבת, סלט או שוקולד?
- לא אכפת, לא אכפת - אמרה הדוכיפת.
- ואיפה הונלולו, בסין או בצרפת?
- לא אכפת - אמרה הדוכיפת.
- ואם השמש תזרח בלילה, מתי התרנגול יצעק?
- לא אכפת, לא אכפת - אמרה הדוכיפת.
- ואם העולם יתהפך, שמים יפלו למטה והארץ על הגג?
- לא אכפת - אמרה הדוכיפת.
- אז מה בסופו של דבר אכפת לך ואכפת?
- אני לעצמי,
אני הדוכיפת
מאוד מאוד אכפת!
אמרה הדוכיפת
וכמו שאמרה פרחת בבת אחת.
ולמה?
כי חתול רעב מאוד הציץ בה מן הצד.

שלוש ארבע ו... לעבודה

הצעות מגוונות לפעילות בגן

- כדאי לשאול את הילדים האם הם מכירים את הדוכיפת? האם ראו דוכיפת? נשאל מה היו רוצים לדעת על הדוכיפת? את שאלות הילדים נתעד ונעודד אותם לחפש מידע במקורות מגוונים. את המידע שיביאו הילדים נציג ונאגוד בקלסר מידע.
- רצוי לצאת לסיור בסביבת הגן לערוך תצפיות לגלות דוכיפת: נתבונן בה, נלמד על התנהגותה, הליכתה נצלם אותה ועוד נתבונן בספרים, סרטונים על הדוכיפת נגלה מה למדנו חדש?
- נצא לסביבת הגן עם מגדיר ציפורים ונגלה ציפורים נוספות בסביבת הגן. אפשר להכין "מגדיר ציפורי הגן". במגדיר נתעד פרטים מעניינים על הציפורים בהן אנו צופים: צבע, מזון, אופן הליכה ועוד
- אפשר להקים בתי גידול לציפורים ולתלות אותם בסביבה הקרובה לגן
- אפשר להקים "מסעדת ציפורה" בחצר הגן ובסביבה הקרובה – מתקנים להאכלה ציפורים ולשתייה עבורם. נערוך תצפיות לגלות האם הציפורים מגיעות לאכול?

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

- אפשר לקרוא את השיר "דוכיפת" מאת ע' הלל ולהבחין בהומור שבשיר. בעקבות השיר אפשר לעודד את הילדים לחקור את סביבת החיים של הדוכיפת – מי מאיים עליה? כיצד היא מגנה על עצמה?
- **בחירת "ציפור הגן":** לקראת יום עצמאות עושים בחירות בנושאים שקשורים לטבע הארץ וביניהם: ציפור הגן. מסדרים מרחב עם קלפי, מכינים פתקים עם ציפורים, ילדי הגן שמים את הציפור האהובה בקלפי, ממיינים וסופרים את הפתקים ובודקים מי הפרח הנבחר. **הציפור הנבחרת תשמש כסמל בתצוגות של יום עצמאות בגן.**

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: להתבונן בכלנית מצויה, הפרח הלאומי

ישראל נגלית לעין

הכלנית המצויה היא מין צמח ממשפחת הנוריתיים, אחד מכ-120 מינים של הסוג כלנית, והיחיד הצומח בר בארץ ישראל. הכלנית היא צמח מוגן וקטיפתו אסורה. לפי סקר שערכה החברה להגנת הטבע, הכלנית היא הפרח המוכר והאהוב ביותר בקרב הישראלים. ב-2013 נבחרה הכלנית לפרח הלאומי של מדינת ישראל.

הכלנית נפוצה בעולם בעיקר באזורים בעלי אקלים מתון או קריר בחצי הכדור הצפוני, כאשר היא משגשגת בייחוד בארצות הים התיכון. בארץ ישראל הכלנית נפוצה מצפון הארץ עד הר הנגב ופורחת בדרך כלל בחודשים ינואר עד אפריל. לעתים מספר פרטים מקדימים ופורחים כבר בדצמבר.

פרחי הכלנית מופיעים במספר צבעים: אדום (הנפוץ ביותר), לבן או גוני סגול הנעים מסגול-כחול לסגול-ורוד. צבע הכלנית מושפע מריכוז הפיגמנטים האדומים – ככל שהאדומים מעטים יותר, צבעים אחרים יוכלו לבלוט. סוג הקרקע שעליה צומחת הכלנית עשוי להשפיע על ריכוז הפיגמנט, ולכן נראים לעתים שדות כלניות שבהם כל הפרחים באותו הצבע.

כלנית מצויה. צלם: מרק ניימן, לשכת העיתונות הממשלתית

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

פִּלְגִית

מילים : פניה ברגשטיין

פִּלְגִית, פִּלְגִית, פִּלְגִית
נְחֲמָדָה וּבִישָׁנִית!
פִּלְגִית, פִּלְגִית
נְחֲמָדָה וּבִישָׁנִית!

מְנִי אֵשׁ אֲדָמוּ פְּנִיךְ,
מְנִי אֲדָם – עֲלֵעֲלִיךְ.
פִּלְגִית, פִּלְגִית
קִטְנָטָנָה וּבִישָׁנִית!

פִּלְגִית, אֵל תִּתְּבִישִׁי,
אֶקְשֹׁט בְּךָ אֶת רִאשִׁי,
אֵין כְּמוֹךָ בְּכָל הָזֶר
לְתַפְאֶרֶת וְלִפְאֶר!

פִּלְגִית, פִּלְגִית
אֲדָמָדָמָת בִּישָׁנִית!
פִּלְגִית, פִּלְגִית
אֲדָמָדָמָת בִּישָׁנִית!

שלוש ארבע ו... לעבודה

הצעות מגוונות לפעילות בגן

- **בחירת "פרח הגן"**: לקראת יום עצמאות אפשר לעשות בחירות בנושאים שקשורים לטבע הארץ כגון פרח הגן. כדאי להזמין את הילדים להציע פרחים שהם אוהבים. לספר על הפרח, להכין "כרטיס ביקור" של הפרח: שם, מסדרים מרחב עם קלפי, מכינים פתקים עם פרחים, ילדי הגן שמים את הפרח האהוב בקלפי, ממיינים וסופרים את הפתקים ובודקים מי הפרח הנבחר. **הפרח הנבחר ישמש כסמל בתצוגות של יום עצמאות בגן.**
- ישראל מאופיינת במגוון גדול של פרחי בר שלאורך השנים הופצו כצמחי תרבות בכל אירופה (צבעוני, אירוס, שושנה ועוד). פרחי הבר הארץ ישראלים מופיעים בסמלים: למשל האירוס כסמל של החברה להגנת הטבע, דגלים מקומיים ועוד. פרחי הבר הארץ ישראלים הם מותג לבולים, מטבעות, שירי ארץ ישראל, אגדות, מקור למשיכת תיירות מקומית ומן העולם. **הפרח בסמלי ישראל**: היכרות עם סמלים ישראלים שבהם מופיעים פרחים: למשל האירוס כסמל של החברה להגנת הטבע.
- **איסוף זרעים של פרחי בר**: ניתן לאסוף זרעים בחלקת בור או לרכוש בכל חנות פרחים שקית של פרחי בר או לרכוש זרעים בגנים הבוטניים. יש דרכים מגוונות לאסוף ולהפיץ פרחי בר. לאיסוף זרעים ניתן להכין גרב בצורה כלבלב או חיה אחרת ולצאת אתו לטיול בשדה הבור, הזרעים נדבקים לגרב וכך ניתן לאסוף אותם, למיין ולשים בקופסאות אחסון מתאימות.
- **ערוגת פרחי הבר**: ילד הגן מציירים ובוחרים את צורת הערוגה, את הערוגה מקימים ביחד עם ילדי הגן. מומלץ בנוסף במגביל ליצור גבעה ולטמון בצלי פרחים.
- **משחקים של פרחי בר**: במהלך השנה הילדים מכירים את פרחי הבר ארץ ישראלים שבחצר הגן ומתעדים את הפרחים, ניתן להיכרות מעמיקה ליצור משחקים: לוטו, רביעות, משחק מסלול ועוד

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

- **מצלמים ומציירים את פרחי הבר** : ילדי הגן מצלמים או מציירים את הפרחים ומכינים משחקים של פרחי ארץ ישראל בשילוב הצילומים או ציורים של ילדי הגן
- **תערוכת פרחי בר** : ילדי הגן מקימים תערוכה מצילומים וציורים של פרחי הבר בגן.
- **שירי פרחים** : היכרות עם שירי ארץ ישראלים קלאסיים בנושא פרחים כגון: הטיול הקטן/ נעמי שמר, הרקפת/ לוי קיפניס, פזמון ליקינתון/ רבקה גווילי, כלניות/נתן אלתרמן ועוד.
- **פרחי הבר בתרבות הישראלית ותרבות האדם** : היכרות של אגדות ושירים. פרחי בר רבים מהווים מקור ראשוני למזון שאנו צורכים ושמקורו באזורינו. "אם החיטה" נצאה בראש פינה על ידי אהרונסון, חוקר צמחים ידוע. ניתן לספר לילדים את סיפור "אם החיטה" ועל מתיישבים מהעלייה השנייה: משפחת אהרונסון.
- **טיולי פרחים** : בתקופת האביב ניתן לצאת לטיולי פרחים בסביבת הגן ולעודד משפחות לצאת לטיולי פרחים, המשפחות מתעדות את הטיולים ביחד עם הבובה המטיילת.
- **סיפורי אגדה – סיפורי אגדות על פרחים ועל התכונות והצבעים שלהם.**

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: לטעום מפרי העץ הלאומי - זית

ישראל נגלית לעין

הזית הינו אחד משבעת המינים, וכבר בימים קדומים היווה תפקיד משמעותי בכלכלה ובתרבות של ארץ ישראל. הזית מוזכר פעמים רבות בתנ"ך כך לדוגמה, הזית הוא הצמח הראשון אליו פנו במשל יותם, דבר המעיד על חשיבותו הרבה. בסיפור תיבת נח, היונה המחזיקה במקורה עלה של עץ זית מבשרת את סוף המבול. סמל זה, בשינוי קל (יונה עם ענף זית במקום עלה), הפך לסמל השלום. הזית מופיע בסמלים נוספים בארץ ובעולם (סמלה של מדינת ישראל, סמל האומות המאוחדות ועוד).

מטע עצי זית בגליל העליון. צלם: מרק ניומן, לשכת העיתונות הממשלתית

עצי זית גדלים באגן הים התיכון ובאיזור ישראל מזה אלפי שנים ומתאימים באופן מושלם לתנאי האקלים בכל אזורי הארץ: מיעוט במים, חום גבוה, קרינה ישירה, קרקעות גידול קשות ומסולעות וטמפרטורה של מתחת לאפס בלילות של עונת החורף. הזיתים ממלאים תפקיד נכבד בקיום תושבי הארץ מזה דורות רבים בספקס ומגודלים הן למאכל והן לנוי. לאחרונה אף נפוצה אופנה חדשה של שתילת עצי זית עתיקים בני מאות שנים בחצרות בתים פרטיים ברחבי הארץ.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

רוץ בין עצי הזית (מתוך האלבום "שיר ציון")

מילים ולחן: אהרון רזאל

רוץ בין עצי הזית, הישר פניך למרחבים
רוץ בין עצי הזית, בקרני השמש שטוף פנים
רוץ בין עצי הזית, התעלם מן השבילים המסודרים
רוץ בין עצי הזית, אל תשוב בדרך ענפים

השמש זרחה
ציפור רק צייצה
התרנגול קרא אמר ללילה שנגמר
תבוא מחר, עכשיו, היום, רוצה לנשום
ומאורו ניקח כוחות, וכך נשכים מחר בבוקר

רוץ בין עצי הזית, אל תקשיב לאנשים
רוץ בין עצי הזית, לאלה שאומרים "תישאר בפנים"
רוץ בין עצי הזית, הישר פניך למרחבים
רוץ בין עצי הזית, בקרני השמש שטוף פנים
השמש...

הבט בעצי הזית, כמה זמן שהם חיים
הקשב לעצי הזית, איך כל הזמן הזה והם שותקים
למד מעצי הזית, את ענפיהם הם מושיטים
תבין את עצי הזית, האור שלהם מאיר את המחסכים
זכור את עצי הזית, כשאתה עם אנשים
מרים הם עלי הזית, אך השמן עוד ימתיק הכאבים

שלוש ארבע ו... לעבודה

הצעות מגוונות לפעילות בגן

- כדאי לשאול את הילדים האם הם מכירים את עץ הזית? האם ראו עץ הזית? נשאל מה היו רוצים לדעת על עץ הזית? את שאלות הילדים נתעד ונעודד אותם לחפש מידע במקורות מגוונים. את המידע שיביאו הילדים נציג ונאגוד בקלסר מידע.
- אפשר לשאול את הילדים מדוע לדעתם נבחר עץ הזית כעצה הלאומי של מדינת ישראל, אפשר לקשר לסמל השלום, יונה עם עלה של זית ולסמלה של מדינת ישראל, צבע המדים של חיילי צהל ועוד.
- רצוי לצאת לסיור בסביבת הגן ולגלות האם ישנם עצי זית? נצלם אותם ונתעד את מראהו בעונות השנה השונות.
- אפשר לבקר במטע הזיתים – הכרם ובבית בד וללמוד על תהליך הפקת השמן, ושימושי השונים של הזית. בגן אפשר לכבוש זיתים, להכין מאכלים ולתבלם בשמן זית ועוד.
- אפשר להכין כרטיס מידע "תעודת זהות" לעץ מצריכה התבוננות מדוקדקת בו. בפעילות זו יבחנו הילדים היטב את העץ, יכירו את חלקיו ואת מאפייניו ואף יוכלו לערוך השוואה בינו לבין עצים אחרים בסביבתם.
- מומלץ לפזר במרחב כיסאות לפי הסיפור של עצי הזית במטע זיתים וללכת ביניהם בלי לחזור על הפעילות עם השיר כשנפעל באותה דרך בחלק הראשון שלו. בחלק השני של השיר לעצור בנקודות מנוחה ונדמין את המראות והצלילים המתוארים בו.

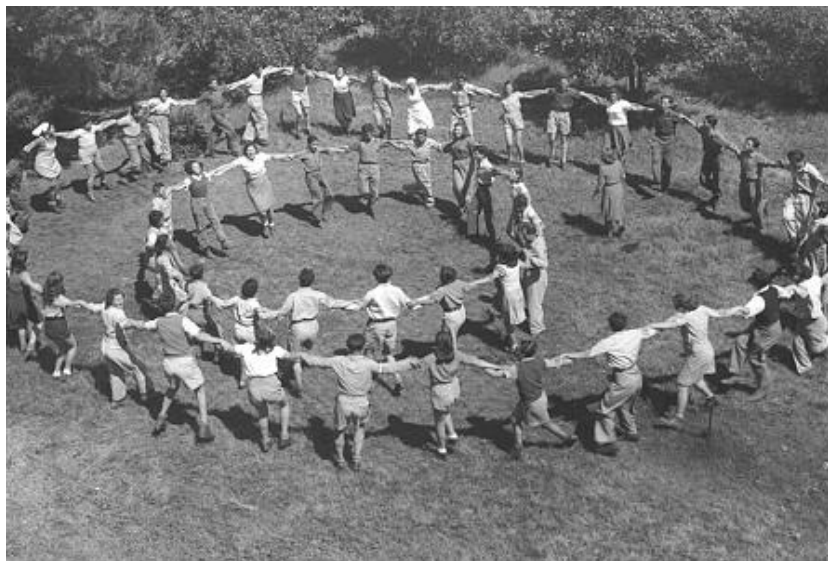

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

הכי ישראלי: לרקוד הורה ולשיר בציבור

ישראל נגלית לעין

הורה הוא ריקוד עם שמוצאו בבלקן, הוא הגיע עם העליות ממזרח אירופה לארץ ישראל. ההורה מאפיינת את תרבות היישוב בארץ ישראל מאז אותה תקופה והפכה מזוהה עם הציונות ועם ישראל.

עולים מרומניה רוקדים הורה בחוות "משק הפועלות" בפתח תקוה.
צלם: קלוגר זולטן, לשכת העיתונות הממשלתית

מקור המילה הורה הוא ביוונית ופירושה מחול מעגל. מספר הרוקדים יכול לנוע מארבעה רוקדים ועד למאות. מקורה במחול עם וולאכי ובמחולות עם בלקניים. ישנם סוגים שונים של הורה. ניתן למצוא מחולות מעגל או שרשרת הנושאים שם זה (הורה או "הורו") בכל ארצות הבלקן. יש המעידים על הימצאותם של כ- 1600 צורות שונות של הורה.

מאז כינונה של מדינת ישראל ואפילו לפני כן, נתפש מחול ההורה כמושג המסמל את ישראל ואת ההווה הישראלית. למבנים הכוריאוגרפים העיקריים של ההורה - מעגל, שורות, זוגות, הייתה משמעות חברתית: המעגל אפשר שוויון, דבר שניתנה לו חשיבות רבה בתורה, וחשיבות לא פחותה בימי העליות הראשונות הסוציאליסטיות.

ראשיתה של ההורה הינה בשתי מסגרות שונות. מסגרות אלו יחסו להורה חשיבות רבה, כל קבוצה מסיבותיה שלה, אך גם מכאלו המשותפות לשתייהן. המסגרות הן, קבוצת החסידות ואנשי העלייה הראשונה.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד

באלה הידיים עוד לא בניתי כפר
עוד לא מצאתי מים באמצע המדבר
עוד לא ציירתי פרח, עוד לא גיליתי איך
תוביל אותי הדרך ולכן אני הולך

אי – עוד לא אהבתי די
הרוח והשמש על פני
אי – עוד לא אהבתי די
ואם לא, אם לא עקשו אימתי.

עוד לא שתלתי דשא, עוד לא הקמתי עיר
עוד לא נטעתי כרם על כל גבעות הגיר
עוד לא הכל עשיתי ממש במו ידי
עוד לא הכל ניסיתי, עוד לא אהבתי די

אי – עוד לא אהבתי די ...

עוד לא הקמתי שבט, עוד לא חיברתי שיר
עוד לא ירד לי שלג באמצע הקציר
אני עוד לא כתבתי את זיכרונותי
עוד לא בניתי לי את בית חלומותי

אי – עוד לא אהבתי די ...

ואף על פי שאת פה, ואת כל כך יפה
ממך אני בורח כמו ממגיפה
עוד יש הרבה דברים שרציתי לעשות
את בטח תסלחי לי גם בשנה הזאת

תביני, אי - עוד לא אהבתי די ...

שלוש ארבע ו... לעבודה **הצעות מגוונות לפעילות בגן**

- אפשר לצפות בסרטונים שונים ובהם ריקודי הורה ולשוחח על מאפייני הריקוד: הלבוש, התנועות, שיתוף הפעולה, הקבוצתיות (ה"ביחד") והשירים המופיעים ועוד.
- כדאי ללמוד מספר ריקודים ולשלבם בתכני ובפעילות השוטפת בגן: בטקס הנפת הדגל, בקבלת ששבת, בזמן חצר ועוד.
- אפשר להזמין לגן מרקיד הפועל בשוב ולספר על עבודתו וללמד אותנו ריקוד חדש.
- אפשר להזמין הורים או בני משפחה שרוקדים ריקודי עם, לספר על התחביב וללמד את הילדים וצוות הגן ריקוד.
- כדאי לאגוד את שירי "ההורה" ולהניחם במקום נגיש שיאפשר לילדים פעילות חופשית ועצמאית.
- אפשר להנהיג הרקדה שבועית, חודשית וכד', אותה יתכננו הילדים, יבחרו שירים ואת סדר הופעתם, ישמשו כמרקידים ועוד. אל ההרקדה יוזמנו בני משפחה, גנים שכנים וחברים מהקהילה.
- מומלץ ללמד את הריקוד העם.

חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, צופים לעתיד